

Nr 327.

Av herr **Johanson, Karl August, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för statsbidrag från statens avdikningsanslag till vissa invallningsföretag vid Ume- och Vindelälvarna i Västerbottens län.

Kungl. Maj:t har till riksdagen avlåtit proposition nr 254 angående bidrag av statsmedel för vidtagande av vissa åtgärder till förhindrande av vidare översvämningar av mark vid Ume- och Vindelälvarna. Med anledning härav be vi få anföra följande.

Förutseende och krav på rättvisa fordra enligt vår mening, att åtgärder snarast vidtagas för att bereda befolkningen i dessa områden nödig trygghet. Vi hälsa därför med tillfredsställelse, att departementschefen velat genom en snar prövning av grunderna för finansiering av förbättringsföretag i de ifrågavarande utsatta områdena möjliggöra arbetenas igångsättande så snart som möjligt under år 1939. Likväl ha vi på två punkter av här föreliggande spörsmål ej helt samma uppfattning som departementschefen. Sålunda vilja vi förorda en ändring i departementschefens förslag om grunderna för statsbidragen till förbättringsföretagen samt vidare bringa i erinran ortsbefolkningens bestämda önskan, att jämsides med förbättringsarbetena även en reglering av avrinningen i Bergsforsen måtte snarast komma till stånd.

Departementschefen ansluter sig till lantbruksstyrelsens förslag, att för vinnande av likställighet mellan de äldre och nya företagen intressenterna i de sistnämnda böra tillerkännas bidrag enligt vanligen tillämpade grunder till bestridande av den del av kostnaderna i företagen, som belöper på uppförandet av vallbyggnader m. m. till den krönhöjd och de dimensioner i övrigt, som tillämpats vid beviljandet av statsunderstöd till de äldre företagen. »Detta bidrag skulle enligt de nu föreliggande beräkningarna utgöra 50 % av 97,500 kronor eller 48,750 kronor.» Denna lantbruksstyrelsens och departementschefens mening synes oss oantastlig. Det är rimligt, att intressenterna i de nya företagen skola deltaga i kostnaderna för dessa, i vad gäller samma krönhöjd som i de äldre företagen, på samma grunder som för dess äldre företag.

Vad härefter angår övriga kostnader för de nya företagen samt kostnaderna för påbyggnadsarbetena å de äldre företagen — alltså i båda fallen för uppnående av större krönhöjd än tidigare — har lantbruksstyrelsen ansett statsbidrag till bestridandet av dem böra lämnas med 75 % av kostnaderna, under det enligt länsstyrelsens förslag kostnaderna skulle helt bestridas av statsmedel. Departementschefen i sin tur uttalar sig för att bidragsprocenten skall sättas till 90 %. Han yttrar härvid i propositionen:

»Att bidragskvoten till dessa kostnader bör vara avsevärt högre än den eljest tillämpade finner jag uppenbart redan med hänsyn till att företagens genomförande medför betydande fördelar för statsverket utan att detta förutsatts skola i egenskap av intressent bestrida någon del av kostnaderna. Vid bidragets bestämmande måste vidare enligt min mening vidsträckt hänsyn tagas till den omständigheten, att företagen i denna del icke såsom vanligen är fallet med de torrlägningsföretag, till vilka statsbidrag lämnas, främst avse att bereda intressenterna särskilda dem förut icke tillkommande förmåner, utan att huvudsyftet med dessa arbeten är att skydda en kulturbygd från oberäknelig skada. Med hänsyn härtill torde vid bidragskvotens avvägning böra iakttagas, bland annat, att de totala kostnader, som komma att slutligen åvila intressenterna, icke stå i alltför ogynnsam relation till summan av de självkostnader, som hittills uppkommit för intressenterna i de äldre företagen, och de motsvarande kostnader som vid bifall till vad jag nyss föreslagit skulle komma att åvila intressenterna i de nya företagen. En bidragstilldelning efter 75 procent för den ytterligare påbyggnaden av vallarna, vilken påkallas för att göra skyddet effektivare vid extraordinära förhållanden, synes mig med hänsyn tagen även till statens intressen knappast vara tillfyllest. Jag vill för min del tillstyrka, att bidragsprocenten i denna del fastställs till 90 procent.»

Av departementschefens uttalande synes framgå, att han anser det vara ett klart allmänt intresse, att företagen i denna del komma till stånd . . . »huvudsyftet med dessa arbeten är att skydda en kulturbygd från oberäknelig skada», säger han. Vi dela till fullo denna uppfattning men anse den motivera, att kostnaderna helt bestridas av statsmedel. Förutom departementschefens ovan återgivna synpunkt om huvudsyftet med företagen bör särskilt erinras om att såväl statens järnvägar som vattenfallsstyrelsen skulle få nytta av åtgärderna, samt att stora svårigheter möta att rätt avväga de enskilda och de statliga fördelarna av arbetena, något som synes oss starkt tala för den lösning av finansieringsfrågan, vi här föreslå.

Över huvud taget synes det oss icke böra ifrågakomma, att intressenterna skulle tillskjuta ytterligare medel för påbyggnads- och förstärkningsarbeten, som vid undersökningar genom det allmännas försorg visat sig nödvändiga för förebyggandet av nya översvämningar. Befolkningen måste göra stora uppoffringar under översvämningstiden, och intressenterna ha att under många år framåt erlægga annuiteter å erhållna lån för invallningsarbeten. Det vore — bortsett från det allmännas direkta intresse i denna sak — en gård av rättvisa och social hjälpsamhet att med statsmedel bekosta hela den del av företagen, som överstege tidigare krönhöjd.

Därjämte vilja vi särskilt anföra, att en reglering av avrinningen i Bergsforsen enligt vår mening snarast bör komma till stånd. I de vid syneförrättningen avgivna utlåtandena angävos såsom åtgärder, vilka skulle kunna komma ifråga för områdets skyddande mot högvatten, ej blott utförande av vallbyggnader mot vattendragen utan även *dels* minskning av högvattensmängden genom källsjöarnas reglering, *dels* sänkning av vattenståndet i älvarna genom utvidgning av deras vattenförande area. Då åtgärder av det

förra slaget skulle stöta på stora svårigheter, ej minst ur kostnadssynpunkt, har uppmärksamheten särskilt kommit att samlas kring tanken på en reglering av vattenståndet i Bergsforsen, en åtgärd alltså av det senare slaget. Vid de möten, som hållits med intressenter i invallningsföretagen efter de stora översvämningarna förra året, och varvid lantbruksingenjören Larsson närvarit, uttalades som en allmän önskan från ortsbefolkningens sida, att all omsorg borde nedläggas på att skapa bättre garantier för tryggheten i områden, som kunde bliva hotade. Ingen invändning restes mot den föreslagna höjningen av vallarna, men allmänt uttalades starka farhågor för att dessa åtgärder ej skulle visa sig tillräckliga. Blott åtgärder för en starkare avrinning vid högvattenstånd skulle kunna göra skyddsanordningarna tillfredsställande. Härvid pekade man på den starka förträngningen i Bergsforsen och framhöll att en reglering här borde ske.

Det synes oss också uppenbart, att en höjning av vallarna, utan att samtidigt något göres åt Bergsforsen, ej är tillfyllest. Tryggheten kan blott skapas genom möjligheter att förebygga ett alltför högt vattenstånd, ty de skyddsanordningar som uppföras mot dylikt vattenstånd kunna aldrig helt utestänga riskerna. Ju högre vattenståndet är, desto större bli påfrestningarna på vallarna och desto större katastrofen, om skyddet visar sig otillräckligt eller bristfälligt. Det är ur dessa synpunkter, som en utvidgning av Bergsforsen ter sig särskilt önskvärd. Verkställd undersökning visar exempelvis, att man för en beräknad kostnad av 570,000 kronor skulle vid föreringspunkten mellan Ume- och Vindelälvarna kunna uppnå en sänkning av vattenytan med 0.57 meter.

Skäl ha visserligen anförts mot en reglering av Bergsforsen, nämligen att den skulle kunna dels verka hindrande för ifrågasatt vidare utbyggnad av Norrfors' kraftverk, dels medföra olägenheter för flottningen. Ingen av dessa svårigheter skulle emellertid behöva uppstå, om, såsom vi förordat, vidgningen endast avsåge att öka avrinningen vid högvattenstånd. Härigenom skulle ingen ändring ske av avrinningen vid normalt vattenstånd upp till medelnivå; regleringen skulle sålunda komma att verka som en nödvändig säkerhetsventil utan att få några följder för vare sig flottning eller annat vid normala förhållanden.

Enligt vår mening är det därför en beklaglig brist i Kungl. Maj:ts proposition, att ej en reglering av Bergsforsen förutsättes skola ske skyndsammast, såsom ortsbefolkningen önskar och sakliga skäl tala för. Departementschefen gör emellertid följande uttalande: »Därest en viss sänkning av Bergsforsen sedermera kommer till stånd, vilket kan synas önskvärdt, torde frågan om statsbidrag till ett sådant företag få upptagas till prövning efter särskild framställning.» Vi anse det vara synnerligen betydelsefullt, att riksdagen i anslutning till ortsbefolkningens önskemål uttalar sig för en snabb sådan lösning av denna fråga, som också departementschefen ägnat viss ehuru enligt vår mening ej tillräcklig uppmärksamhet.

I anslutning till vad vi sålunda anför tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte medgiva, att till de i proposition nr 254 omförmälda invallningsföretagen statsbidragen från statens avdikningsanslag, i vad rör kostnaderna för de delar av nya företag och påbyggnadsarbeten på äldre företag, som övergå tidigare krönhöjd och dimensioner, måtte lämnas i överensstämmelse med ovan föreslagna grunder, samt

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning och förslag rörande statsbidrag till ovan berörd reglering av Bergsforsen.

Stockholm den 21 april 1939.

Karl Aug. Johanson.

Lage Svedberg.

P. J. Näslund.

C. I. Asplund.

I motionens syfte instämmer:

C. Fr. Carlström.
